

**Dissertationem hanc de necessario atque perutili purgationis praesidio ...
senatus medici / sub moderamine ... Joh. Caspari Bauhini ... publicae
doctorum disquisitioni ventilandam offert ad diem XXXI mens. Januar. ann.
MDCLXII ... Fortunatus à Juvaltis.**

Contributors

Juvalta, Fortunat von, active 1660-1662
Bauhin, Johann Caspar, 1606-1685
Universität Basel

Publication/Creation

Basileae : Typis Joh. Jacobi Deckeri ..., [1662]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/qqhutkhx>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Dissertationem hanc

De

NECESSARIO ATQ. PERUTILI
PURGATIONIS

PRÆSIDIO.

INDVLTU ET AVTHORITATE
Speçtatissimi atque Gratosissimi
Senatus Medici,

Sub

Moderamine

VIRI Magnifici, Amplissimi, Celeberrimi

DN. JOH. CASPARI BAUHINI

Phil. & Med. Doct. Praxeos Professoris

Ordinar. p. t. Univerfit. Basiliens.

Rectoris.

Publicæ Doctorem disquisitioni

Ventilandam

offert.

Ad diem XXXI. Mens. Januar. Ann. MDCLXII.

Horis (ab 8. ad 11.) locoq; hyberno
consuetis.

FORTUNATUS à JUVALTIS

Zuziensis Rhætus.

BASILEÆ, Typis JOH. JACOBI DECKERI,
Academiae Typographi.

VIRI S

*Magnificis, Nobiliss. Ampliss. Virtute scientiâq, Eminentiss.
Spectatiss. Excellentiss. Experientiss. Clarissimis.*

DN. JOHAN. CASPARO BAUHINO. Philosoph.
& Med. Doct. Profess. Pract. Christianiss. Franciæ
& Navarræ Regis, diversorumq; Sac. Rom. Imperii
Principum Consil. & Medico Ordinario Universit.
Basiliensis nunc ter Rectori.

DN. GEORGIO à WIEZELIIS. Engadinæ supe-
rioris olim secundum Landemanno dignissimo, Se-
niori gravissimo, Patriæ patri summè Venerando.

DN. BALTHASARO à PLANTA. Zuziensi, totius
Comitatus Clavenensis antehac Commissario, & in
Engadina superiori bis Landemanno meritisimo,
meo è sacro fonte susceptori æternum honorando.

DN. EMANUELI STUPANO. Phil. & Med. Doct.
Med. Theoret. Profess. Celeberrimo, Collegii Me-
dici Decano & Seniori dignissimo.

DN. HIERONYMO BAUHINO Casp. Fil. & Casp.
Nep. Phil. & Med. Doctori, Anatom. & Botan. Prof.
Ordin. Peritissimo, oculatissimo.

DN. JOH. HENRICO GÄSEN. Itidem Ph. & Med.
Doct. & Practico subactissimo, solertissimo.

DN. PETRO PARINO Juniori Scamphiensi, usu va-
riâq; rerum experienciâ eruditissimo, Patriæ luminè
fulgentissimo.

DN. WOLFGANGO à JUVALTIS. Wolfg. Fil. &
Wolfg. Nep. totius Engadinæ superioris olim Can-
cellario meritisimo.

*Mecœnatibus, Fautoribus, studiorum Promotoribus, Præcepto-
ribus, atq; Agnatis, perpetuo honore summè Venerandis
hasce med. studii sui primitias, in verum, obsequii, obser-
vantia, honoris, gratitudinis atq; amoris testimonium, re-
verenter & humiliter sacras facit & inscribit.*

Author

FORTUNATUS à JUVALT.

DISSERTATIONIS
De
PVRGATIONE
THESIS I.

N Ominis Etymologiam scrupulosis nominum Doctoribus criticis relinquam; rem ipsam statim in initio aggrediar: Itaque Purgationis seu *Καθαρσις* triplex extat apud Medicos significatio. Prima generalis est pro quavis indifferenter Vacuatione vitiosi humoris, per alvum, urinas, sudores; Hæc manifestè aptata mensibus legitur apud Magnum Hipp. l. 5. a. 60. *Si prægnahti purgationes cùrsu suu teneant moxq̃ sequenti 61. Si mulieri purgationes non prodeant.* Quare definiri potest humorum, qui qualitate, quantitateve in vitio sunt per commoda loca, quò natura vergit exclusio: dividi verò in Universalem & Particularem. Quarum utraq̃ spontanea est, vel non spontanea.

II.

Spontanea fit criticè Naturæ vi de morbo triumphante, & corpus ab humoribus noxiis vindicante per vomitum, sudores, Urinæ profluvia, hæmorrhagias, dejectiones &c. Vel Symptomaticè, à morbo, labefactatâ naturæ vi.

III.

Non spontanea, (nonnullis Artificialis, Fernel. Medi-

catio)artificioſa applicatione medicamenti facultate purgandi præditi perficitur. Præſcribitur ad quatuor. 1. ad Evacuationem circumflui humoris. 2. Revulſionis gratiâ, cum eò revocamus humorem unde excurrit. 3. Ad derivationem, humore excurrente per loca ex eventu incommoda, ut ſi nares ulcere fuerint obſeſſæ. Materiam eò fluentem ducemus in os. 4. Tandem ad coëffuſionem materiæ morbificæ ab imperfectâ criſi reſtibilis, ut ſi naturam ob debilitatem imparem juvamus, & quod cœpit peragimus, alvum ducendo, vel alio modo.

IV.

Secundus ſignificatus ſpecialior eſt, contractus quippe ad evacuationem quæ fit purgantibus humores noxios excrementitios per alvum & vomitum. Ita ῥ *Φαρμακὸν* Hipp. ſ. 1. a. 22. *Concocta medicamento purgante educenda* & ſ. 2. a. 36. Item 37. & alibi.

V.

Tertia deniq; ſignificatio, omnium ſtriçtiſſima pertinet ad purgationem propriè ita dictam, quæ peragitur medicamentis, abſolutè adhuc generis nomine, & per excellentiam catharticiſ dictis. Hæc, ut de qua potiſſimum mihi ſermo in hac diſputatione erit, definitur. Humorū qualitate peccantium, facultate catharticoꝝ propriè dictoꝝ, ad inteſtina attractoꝝ, dejectio.

VI.

Ut verò Purgationis ſ. ſunt circumſtantiæ aut leges. Quid, quantum, quando, ubi & quomodo: Ita in-tegram ejus hiſtoriam divido in quinque partes: quarum 1. ſit de *Indicante*. 2. de *Preparatione*. 3. de *Quantitate*. 4. de *Tempore*. Ultima de *Modo*.

VII.

Indicans. Medicationis Indicans Caco-chymia eſt, ſi mavis humores excrementitii naturales (ut pituita dulcis, Melancholia, bilis) aut quivis præter naturam, quavis copiâ geniti inque trium regionum aliqua ſubſiſtentes, modò tales ſint qui alia nulla arte emendari poſſint, ut diætâ, vel alterantibus, vel ſudorem cientibus, aut inſenſibiliter diſcutientibus: quamobrem ſanis cathartica dare malum judico cum Hipp. qui ſ. 2. a. 37. inquit: *Qui bona ſunt corporis valetudine purgationes difficulter ferunt*. Etenim cathar-

cathartica, defectu humorum noxiorum, sanguinem & carnes colliquant magna vi, ut proprium ex ipsis humorem proluciant, quæ est calamitas cui supervenit convulsio, juxta aph. 16. sect. quartæ & 4. s. 5. convulsioni autem mors.

VIII.

Error igitur noxius est, multorum Medicorum, qui sanis, singulis ferè septimanis, semel, bis, ter alvum turbant pillulis, aut aliis medicamentis, etiam validissimis, ad variorum excrementorum quæ in ipsis quotidie cumulantur expurgationem. Salutare contra illud Galeni dogma s. 3. aph. com. 15. Valde indigentibus, & ex longis temporum intervallis, purgatio utilis est. Eorum verò, quæ singulis diebus procreantur in corpore, excrementorum copia minor est, quam ut exigat medicamento purgantis efficacissimam & violentam attractionem. Si verò quispiam voluerit, bis mense, aut semel omnino saltem eâ uti, veritus ne excrementorum multitudo aggregetur, præter id quod nocebit, corpora etiam in malam consuetudinem trahet.

IX.

Excrementa illa, re postulante, ad integritatem sanitatis servandam, blandè alvum subducentibus, aut moderatè urinam, sudoresvè prolicientibus, educi commodè possunt. Quid igitur purgationis præsidio opus? His præmissis, concludo, purgationem iis tantùm convenire, qui cacochymia laborant vehementiori, & pravus succis referti sunt, omnibusque affectibus exinde originem ducentibus.

X.

Indicanti suum respondet indicatum, quod est medicamenti genus, ex humoris genere petendum: Quot enim peccantium humorum, totidem & Medicamentorum genera, usus notavit, ut singulis singula accommodaret. Quæ Pituitam ducunt dicuntur Græcis *Φλεγμαγωγὰ* quæ Bilem flavam, *χολαγωγὰ*, quæ atram, *μελαναγωγὰ*, quæ serum *ὕδραγωγὰ*: *αιμαγωγὸν* nullum novimus, nisi fortè quod menses movet. Qui enim aliud agens, ea virtute plantam repererat, si credere fas est, ne ad posteros tam miserabilis inventi memoria perveni-

ret, iusto Dei iudicio cum invento sublatus est. Eademque terra inventum & inventorem meritò sepelivit. In unoquoque genere triplicia sunt, leviora, mediocria & vehementiora, quæ ducunt qualitat. occultâ & similitudine substantiæ, quam non habent cum humoribus tantùm, sed etiam corporis partibus, ratione cujus alia ex aliis partibus trahunt.

XI.

Ita cum Arquato laboranti & flava bile suffuso medicamentum datur accommodatum, mox totus in habitum naturalem refertur, pristinumq; colorem recuperat. Si aquâ subter cutem fusâ turgido, medicamen huic ducendæ propinetur aptum, aquosus humor excidet, magnaque vi foras erumpet, subsidente Ventris tumore; Simili quoque ratione, quum vel pituita vel bilis atra molesta est, si suum cuique catharticum congruenter offeratur: noxium humorem experimur detrahi, laborantemque vindicari à morbo. Hæc de indicantibus & indicatis sequitur Præparatio.

XII.

Præparatio. Duæ hîc primò oriuntur quæstiones. Prima est An præparatio & concoctio differant? Secunda An quotiescunque purgandum præparatione sit opus? Ad primam resp. multos quidem antehac promiscuè his vocabulis fuisse usos, sed malè; Præparatio enim arti, concoctio verò naturæ tribuenda est. Secundam quod attinet. Respond. Quod non: Ut cum materia turget: *nam eodem ipso die eadem educenda est* teste Hipp. s. 4. aph. 10. In talibus enim cunctari periculosum ubi materia non dat inducias. Et si materia à sanguine sit segregata, ut in colico dolore & hydrope, ubi sufficit corpus esse meabile: Si autem humor parti cuiquam firmiùs inhærescit, vix, nisi deterfus, aut concoctus, & naturæ vi secretus, trahenti medicamento obtemperat. Hipp. in fractura calcis eodem quoque die, si absit febris ad Elleborum venit: sed propiùs ad rem accedam.

XIII.

Præparatio duplex est, una ante humorum vitiosorum concoctionem, post concoctionem altera: quarum prior humoris, corporis altera, commodè nuncupari potest. Peragitur prior crasserum, tenacium lentorumque humorum in quocunque loco ex-

loco existentium extenuatione, incisione & deterfione. Tenu-
jum verò, ut bilioforum, si ferventiores & acriores, tempera-
tione & obtufione; Usurpentur ideo tū cibi ad scopum facien-
tes, tum medicamenta digestiva vulgò dicta, eaque tum simpli-
cia, ut Hyssopum, Origanum, Calamintha, Pulegium &c. tum
composita. ut oxymel, mulsa, syrupus capillorum Veneris,
syrupi de Hyssopo, Marubio in illis: in his cichor. Endiv. La-
ctuc. &c. syrupis Violar. Rosar. aliisque refrigerantibus, acri-
moniam obtundentibus, confortantibus & similibus quo-
rum magna in officinis extat copia.

XIV.

Posterior, removet impedimenta purgationis, liberando
meatus ab obstructione, ab infarctū, ut cocti humores, & præ-
parati liberiùs exeant. Remedia quæ id præstant, in genere di-
cuntur *ἀνασσωμωτικά*, aperientia, *ἐκφρακτικά* deobstruentia,
ab usu sic denominata, quæ à fortioribus digestivis non re, sed
objecto differunt. Insigne *ἐκφρακτικόν* est cremor tartari ex
multis, hic Basileæ & apud alios celebres practicos valde usita-
tatus & commendatus.

XV.

Cibi humectantes, & balnea, meatus corporis laxiores effi-
ciendo non parum fluidum faciunt corpus: secundum Hipp.
Verit. Oraculi sententiam 6. Epid. sect. 5. aph. 27. *Si vis celerius
eum qui Veratrum potavit purgare, statim lavato, vel cibum por ri-
gito, quod & s. 4. a. 13. indigitat. Hæc omnia s. 2. a. 10. elegan-
tissimè comprehendit inquit: Corpora cum quibus purgare, vo-
let fluxilia faciat oportet. Quid multis? dirige negotium, ut,
Materia educenda, medicamento attrahenti, & Naturæ placi-
dè expellenti, obtemperet, sicque ex voris animique senten-
tia procedet medicatio. Tantum de præparatione.*

XVI.

Sua est & definita cujusque medicamenti cathartici quanti-
tatis, quâ id convenientem purgationis modum præstare so-
let, sed ea, pro purgandi facilitate difficultateve, augenda vel
minuenda videtur. Quando autem facilis vel difficilis sit fu-
tura purgatio, corporis, humoris, atque cæli status ostendit.

Quantitas.

XVII. Cor-

XVII.

Corporis statu continentur temperamentum, habitus, constitutio, ætas & consuetudo. Etenim ex sicco exsuccoque corpore atque macilento pauca detrahi possunt: multa ex humido, & ex habitu eufarco. At firmum densumque corpus, cujus viscera ac venæ naturâ angustæ obstruuntur, facillè supervacua retinet, nec facile elabi sinit, molle vero, rarum & laxum, quale mulierum est, puerorum & otio diffluentium, patentius est, per quod concitati tractique humores facillè decurrunt. Robusti & laboribus asueti leuiuscula aspernantur medicamenta, quemadmodum & quibus sensus est hebetior: contra incitantur facillè, qui exquisitiore sunt sensu, & qui, vel naturâ, vel morbo, vel vivendi ratione delicatiores evaserunt. Pueri quoque & senes benigniora, ætates mediæ valentiora ferunt, medicamenta. Crebris item vacationibus assueti, pharmaco minus laceffuntur, insueti magis. Consuetudo enim, quippe quæ altera natura, familiaritatem, familiaritas amicitiam parit, quæ vim omnem lenit, *Sic, consuetudo longo tempore, etiamsi deteriora sint, insuetis minus molesta solent esse s. 2. a. 50.*

XVIII.

Humoris statu intelligitur ejus qualitas & copia. Quia aquosus humor, bilisque tenuis facillè, pituita & melancholia pigrè defluit. Qui crassus est, & quasi ardore resiccatus, velut fixus subsistit in via: lentus verò & glutinosus ductibus obhærescit: copiosus & quasi restagnans, ut in obæfulis, & his qui se crapulâ ingurgitarunt, aut quavis ex causa humorum illuviem congesserunt, levi medicamento, magna plerunque Ventris perturbatione, immoderatiùs profunditur.

XIX.

Jam vero cœli status, ex regione, anni tempore & tempestate spectandus, purgationes, quales futuræ sint, ostendet. Sub Canicula & ante Caniculam, atque in Regione æstuosa acer & paucus inest humor in corpore, vires præterea languent, ut proinde haud facilis possit esse purgatio. Hyems media, regioque gelida, corpus densant & astringunt, humorem coarctant, qui propterea agrè demittitur. Sic propemodû Aquilonia tempestates corpora & humores densant, coguntq; & alium exsiccant:

Contra

Contra Austrina solvunt, laxant, & humectant alvum f. 3. a. 17. Adeo ut Austrina duntaxat constitutione, & temporum regionumq; moderatione felices succedant purgationes. En horum observatione pharmaci quantitas conjici decerniq; debet. Ad hanc insuper magnam vim habet imprægnationis observatio, quæ non modo medicamento quantitatem, sed & genus plerumq; immutat. At quoniam sæpe nos multa latent, nullis indiciis comprehensa, incognitam laborantis naturam expedit blandis sensim pharmacis explorare, quàm temerè vehementioribus impetere & labefactare.

XX.

Sed quàm valida cathartica sint exhibenda, nobis præter morbi magnitudinem, à noxii humoris situ ob oculos ponitur. Etenim Hipp. mandato levibus quidem morbis medicamenta naturâ levia, vehementioribus verò vehementiora sunt exhibenda. Mitiora è prima corporis regione, mediocria è vasis majoribus, valentiora è corporis habitu evocant. Expedita quippe facilisque purgatio est è Ventriculo & ex intestinis, difficilior è venis mesenterii, deinde è jecore & ex liene, multò difficilior est è venis majoribus, atque etiam è minoribus, omnium verò difficillima, ex ipsa partium substantia; quæ ad summam cutim atque articulos accedunt, quo enim pars quæque distantior, minusvè venis conspersa, èò difficilius Purganti medicamento cedit, Nunc de Tempore agam.

XXI.

Sapienter Plato, si quid aliud, in Humanis id solum bene Tempus. fieri scribit, quod fit opportunè. Est enim Occasio domina rerum agendarum, & curationis anima. Data tempore profunt, & data non apto tempore quæque nocent. Quare ut Purgatio quoque quoad tempus ritè fiat, necessariò nonnulla de medicationis tempore adjungemus.

XXII.

Tempus purgationis Commodum est, cum adest humor purgationem indicans, alia indicantia eam permittunt, nihilque prohibet quò minùs, vel ad præcautionem, vel ad morbi depulsionem imperetur. Exinde duplex statuitur, alterum

sine febre, cum febre alterum, utrumque generale vel speciale. Generale absque febre, est quodcunque, modo viæ pateant, ipsique humores ad motum apti sint.

XXIII.

Speciale vel temporis anni, vel diei & horæ. Sic tempus anni purgationi, quæ nullius præsentis morbi necessitate, ad præcautionem solam suscipitur, aptissimum est Ver, deinde Autumnus: aut, quæ illi non absimilis, sed quodammodo temperata sit constitutio, non æstuosa, qualis diebus canicularibus, nec Aquilonia tempestas, sed Austrina humidave, quæ & corpora laxat & humores liquefacit. Id quod à medicinæ Parente Hipp. expressum s. 6. a. 47. *Quibus Purgatio prodest iis vere purgatio imperanda*, quia tum nec ingens viget calor, nec frigus, nec inæqualitas sed bona temperies. Et s. 4. a. 5. *Sub cane & ante canem difficiles sunt Purgationes*. Tempestas quoque similis & benevola syderum commistione, salutaris, ita novâ & decrescente lunâ præstat purgare; Nam humores hinc pharmaco fiunt obedientiores, quia tum humores excrementitii vergunt ad imum. Speciale diei matutinum est horâ 4. 5. 6. 7. vel 8. vel 5. aut 6. horis ante assumptionem cibi.

XXIV.

Generale tempus in febre, & quidem acuta est, quando humores cocti sunt s. 1. a. 22. Item sub declinatione morbi, nulla spontanea & quidem sufficiente evacuatione adveniente, nisi aliquid urgeat. ut 1. Humores turgentes, eodem aphor. teste, *qui statim ab initio absq; mora evacuandi sunt* s. 2. a. 29. nisi aliquid prohibeat, ut sunt vires omnino debiles, viæ obstructæ, pars aliqua in inferiore Ventre phlegmone laborans, symptomata lethalia statim invadentia. Nam levi occasione in Medicum culpa mortis à vulgo referri potest.

XXV.

Hic igitur quæritur. An perfecta concoctio ad purgandum perpetuò expectanda? Nequaquam. Etenim, morbi incremento, cum nondum perfectè, sed manifestè solum, & in fine principii, cum obscure concocta est materia, hanc etiam quodammodo evacuare licet. Quod enim jus sit Aphorista noster Hipp. concocta medicari, non solum perfectè, sed & quovis modo

modo cocta complectitur, mox ea duntaxat à medicatione removens atque excipiens, quæ, ut in morborum principiis, absolute cruda sunt. Ita quæcunque ullo modo concocta fuerint medicari finit, obscure quidem cocta parcè, manifestè moderatiùs, perfectè verò cocta validiùs. Ut igitur in phlegmone, non universa materia retinetur, dum perfectam concoctionem sit affecuta, sed quicquid suppurat quotidie elicitur: Ita sane & in acutis statuendum morbis. Nam ita quicquid à purgatione reliquum, faciliùs natura domabit.

XXVI.

Quin & vitiosus humor, quisquis in prima corporis Regione consistit, si impetu quodam sponte movetur, neq; locis illis tenaciùs adhærescit primo quoque tempore expurgandus est, nec ejus concoctio expectanda, quamvis haud rectè possit ante concoctionem exquisitè purgari, cum in majoribus vasis conclusus, aut in aliquo viscere coercitus putrescit. Est & aliâ ratione ante concoctionem purgandi necessitas, si præter continentem acuti morbi materiam, quæ aut in venis, aut in visceribus, aut in habitu est corporis, & cujus expectatur concoctio, alia quædam vitiosa in Ventriculo, in Intestinis, aut circum præcordia obhæret dolore, æstu, nausea, amarore, aliisve signis manifesta. Hæc enim omni tempore, etiam nondum ulla morbi apparente concoctione, utiliter potest, adhibita præparatione, medicamento trahi.

XXVII.

II. Humores crudi, ad partem Nobilem, aut nobili consentientem ruituri, statim initio purgandi. Si vero actu jam ruant, coctio expectanda. Alia tamen est ratio in febris comitatis, qui si actu ad partem nobilem ruant, nec venæsectione evacuari possint, mox initio purgantur.

XXVIII.

III. Humores maligni, in principio purgandi non sunt. In specie in peste initio non purgandum, nisi non minus periculum ab humoribus pravis in primis viis, quàm à contagio immineat, in quo solum casu purgantia & vomitoria locum habere possunt.

Febris speciale tempus est matutinum, ventriculo vacuo, nisi paroxyfmi obftent, qui fi manè infeflent, urgente affectu vefperi purgantia exhibenda, præfertim æftate. Notandum præterea adhæc, effe tranquillo die purgationem tutiorem, expeditiorem verò perturbato. Quocirca impari die agitata materia expeditiùs, pari verò tutiùs detrahitur, dum in quiete non in motu eft. At cum morbi accessio fatigat, nullâ vacuatione convellendæ funt vires, fed perutilis & accommodata eft vacuationi hora, quæ exacerbationem aliquantum præcedit. Tum enim accumulata materia exacui moverique incipiens promptiùs evellitur. Quodcunque verocatharticum affumitur, expleta concoctione exinanitove ventriculo juvat, nec antequam exciderit, cibus eft offerendus, nifi cum fortè maligna qualitate præditum eft, hebetatur enim ejus vis & obruitur permiftione cibi.

XXX.

Purgationis tempus in mulieribus prægnantibus fcitu neceffarium, idcirco paucis de ejus administratione differendum. *Gravidas* (inquit Venerandus Senex Hipp. l. 4. a. 1. item l. 5. a. 29.) *purgabis fi materia turgeat, quadrimestres & usq; ad feptimum mensem, fed has parciùs. Juniores autem & vetuftiores cautè vitare oportet.*

XXXI.

Cur igitur nec primo nec ultimo, fed intermedio duntaxat prægnationis tempore, purgatio in muliere instituenda? Rationem reddit Gal. inquiring. Fœtus eandem cum utero cohærentiæ rationem habet, quam cum arboribus fructus. At hi prima generatione infirmis pedunculis continentur, atque ideo facile decidunt, fi quando ventus vehementior concufferit. Postea verò aucti difficulter à plantis diffolvuntur, & divelluntur, quemadmodum rursus, ubi ad perfectam maturitatem pervenerint, fponde fuâ & fine ulla vi externa decidunt. Eodem fane modo, conceptus quoque primo tempore, fi animo aut corpore vehementiùs moveri mulierem contigerit, facile ab utero abrumpuntur: quemadmodum & cum perfecti jam fuerint & adulti: Tempore verò intermedio firmiorem coalitum habent, & avulfioni

avulsioni minimè obnoxium. Quare mulier tū in utero ferens, potest vehementiores motus sustinere, sine fœtus offensione, ac proinde tutiùs purgari turgente materia. Hæc de tempore restat adhuc modus.

XXXII.

Modus.

In modo quatuor potissimum observanda. 1. Universè an partitè sit extrahendum? 2. Quâ formâ cathartica exhibenda? 3. Utrum per superiora, an per inferiora id præstandum? 4. quid in ipsa purgatione & postea agendum?

XXXIII.

Circa primum itaque utrum universim, an per Epicrasin purgatio peragenda? Dicimus id ex humoris noxii copiâ & viribus laborantis cognosci. Cacochymia constantibus viribus pauca, universè detrahi potest, præsertim si concocta sit, aut, tenuis ab eaque viæ pateant in alvum. Verùm imbecillis viribus, non modo multa, sed & pauca cacochymia, per repetitionem eximenda. Non enim, vel in leucophlegmatia, vel in cachexia, humor quoque versum in omne corpus effusus potest ullius medicamenti vi, ex distantissimis locis, per cœcos occultosque meatus, seu ductus, universus in alvum confluere: Nam bene monenti præceptoris nostro Hipp. assentiendum *omnes extremas vacuationes periculosas esse* s. 1. a. 3. Unde, in multa cacochymia, tutiùs est, paulò citra modum subsistere, quàm ultra eundem procedere. Observationem ætatis ut & graviditatis, huc quoque aliquid præstare posse, existimo.

XXXIV.

Sed quânam medicamenti formâ pharmacum est exhibendum, an liquida an solida? Respondemus, robusto atque impuro ventriculo liquidam formam, nullius rei suavitate oblitam, calidamque (tepidam enim, ventriculum laxando, facile vomitum cit: Frigida autem eundem refrigerando aliquando lædit,) conferre, idque longissimè à cibo, ut altiùs in primas corporis sedes in eorumque humores se inferat: contrario autem modo se habenti solidam securiùs administrari.

XXXV.

Tertium quod concernit, per quam nim. viam instituenda sit medicatio, nos edocent humoris vergentia seu inclinatio,

ægri habitus, affectus ipse, morbi situs, quin & tempus. Nam si humor deorsum vergat per alvum erit molienda purgatio. Præcepto Hipp. f. 1. a. 21. *Quæ educere oportet ed ducenda per loca convenientia quò maximè vergunt.* Ita bilis per superiora, pituita per inferna evacuari debet.

XXXVI.

Corporis dein habitum, in purgatione, ponderari vult Dictator noster Hipp. f. 4. a. 6. & 7. Illo, *graciles & ex facili vomentes per superiora esse evacuandos, cavendo hyemem: hoc. Vomentes difficulter, & mediocriter carnosos per inferiora purgandos esse, caventes æstatem.* Non minoris momenti indicationem, ad purgandum per loca convenientia nobis offert affectus ipse. Siquidem tabifici, & melancholici, eadem ratione per inferiora purgandi, quorum prius nobis f. 4. a. 8. posterius v. 9. ejusdem sect. indigitatur. Pertinet & huc aph. 12. f. 4. & alii, quos brevitatis studiosus, suo loco relinquo.

XXXVII.

Magnam insuper utilitatem accedere in peragenda purgatione à cognitione morbi sedis percipimus ex Hipp. verbis f. 4. a. 19. *Quicumq; dolores, infra septum transversum indigent purgatione, per inferna purgandum esse significant.* Denique humoris evacuandi via ex tempore anni quodammodo apparet. *Siquidem Aestate sup. potiùs ventres, hyeme verò inferiores purgandi.* f. 4. a. 4.

XXXVIII.

Reliqua, in purgationis historia, maximè animadversione digna nimirum in ea & post eam facienda, sequentibus canonibus continentur. Cum poculum ori admoveat æger, ejus labrum quò patet, linteo aceto madente involutum sit, ut nares feriat, aut aqua rosata naribus admoveatur, vel panis tostus & aceto tinctus, aut mala cydonia olfacienda, & oris ablutio illicò à sumpto pharmaco prodest, cum posca, vel succo punicorum malorum. Item, calidis pannis ventriculum fovere oportet, sic enim vomitus arcetur.

XXXIX.

Qui purgatur, continendus est temperato loco: nam concitati jam humores, æstus injuria aut rapiuntur in cutem, aut nimium effervescent, febremque accendunt: frigore verò torpescunt,

torpescunt, & densatis coarctatisque viis ignaviter exeunt. Liberior aër, aut apertus flatibus expositus, etiamsi nulla est intemperies gravis, difficiles efficit purgationes, quandoquidem corpora, præsertimque imbecilla, vehementer conturbat.

XL.

Somnus iis qui calorem nativum debilem habent, & per pilulas vel electuaria purgantur, concedi potest, ut per illum, calor nativus, ab externis ad interiora membra revocatus, augeri, eoque faciliùs medicamento latens purgandi vis in actum deduci queat.

XLI.

Pharmacis malignis ut Diacrydio & Elleboro superdormire non convenit nisi per modicum, ne principalia membra, à conclusis vaporibus offendantur & maximè si debilia fuerint. Lenioris autem medicamento vis somno evanescit.

XLII.

Si majorem vim à sumpto pharmaco exigas, corpus move lege Hipp. f. 4. a. 15. Ita natura excitatur, & humor incitatur, & facile fit ut votis respondeat, & ut pharmacum humori vacuando analogum fiat, sin minus id succedat, clysmate vel balano intestinorum expultrix suscitanda.

XLIII.

Sin accidat ut immodicè purget medicamentum; *Somnum concilia nec moveto* juxta præcedentem aph. nec non impetus est revellendus, frictionibus & ligaturis brachiorum tantùm, non crurum, & temperandus impetus jusculo pullorum in quo granata sint expressa, in modica tamen quantitate. Theriacæ exhibitio sistit vim remedii ac impetum ruentis humoris. Balnei item usus, & sudoris evacuatio juvant, usus quoque rerum adstringentium, ut terræ lemniæ, rosarum. Cucurbitulæ inter scapulas & hypochondria, absque incisione appositæ profunt.

XLIV.

Finite legitima purgatione, (quæ maximè perspicitur, ex morbifica materia tota evacuata, ex manifesta ægri levatione, simulque omnium symptomatum disparitione seu mitigatione,) utatur infirmus jusculis, post duas aut tres horas à medicamento

camento exhibito, detergentibus, quæ medicamento reliquias eluant, omnemque ejus moleſtam qualitatem auferant, & paulatim ad diætam ſe convertat, non ruat in cibos, inſtar canis ad vomitum. Æger proinde mediocri & boni ſucci alimento, facilisque concoctionis, nec non humido potius quam ſicco, qui exitus retineat laxos, ne novam procuret offenſam conſtipatio fortis, & repentina, reſciendus erit.

Ad vacuum ſpatium implendum placuit ſequentia adſcribere Collectanea.

Medicina univerſa ad factionem comparata eſt, ad contemplationem minimè: De rebus itaq; naturalibus ſubtiliter diſputare, declamare, rixari, non eſt medicari.

Vitæ termini arte medicâ poſſunt prolongari.

Vitæ termini arte medicâ non poſſunt prolongari.

Contraria contrariis; ſimilia ſimilibus curantur.

Jecori Facultatem Naturalem adimere, videtur contra ſanam rationem agere.

REGI ÆTERNO
IMMORTALI
INVISIBILI
SOLI SAPIENTI DEO
HONOR SIT ET GLORIA
IN
SEMPITERNA SECULA
AMEN.